

LOCUL TÎRGOVIȘTEI ÎN VIAȚA ILUSTRULUI MILITANT SOCIALIST RAICU IONESCU-RION *

EUGEN FRUCHTER, GABRIEL MIHĂESCU

Sosit în septembrie 1893¹, la Tîrgoviște, tînărul socialist, format la școala revoluționară a Iașului, va găsi un mediu prielnic dezvoltării convingerilor sale. Existau aici puternice tradiții politice și culturale progresiste, continuînd gîndirea patriotică, democrat-revoluționară și socialist-utopică, ai cărei reprezentanți au fost, în județul Dimbovița : Ion Heliade-Rădulescu — despre care Rion a scris în anii de liceu, Nicolae și Iancu Văcărescu, Vasile Cîrlova, Grigore Alecsandrescu, Ion și Pantazi Ghica, Theodor Diamant, Emanoil Bălăceanu. În același timp, găsea aici și un început de organizare profesională și politică a lucrătorilor, meseriașilor și țăranilor : participarea tipografilor din Tîrgoviște la „*Societatea generală a lucrătorilor tipografi din România — Gutenberg*“ (1882) ; existența organizației „*Unirea lucrătorilor constructori din Tîrgoviște*“ (1883) — a cărei denumire o repeta pe cea similară din Capitală : apariția ziarului „*Vocea asupriților*“ la Ghirdoveni — Dimbovița (1888), care împreună cu ziarul „*Dimbovița*“ din Tîrgoviște luau atitudine în favoarea răsculaților și împotriva monarhiei ; crearea, la 29 mai 1889, a „*Societății lucrătorilor cismari și pantofari*“ din Tîrgoviște ; organizarea de cluburi socialiste în satele județului de către „*Cercul muncitorilor din București*“ (după 1889). Afilierea mișcării socialiste din România la Internaționala a II-a, chiar de la început, a dus, printre altele, la crearea unor asociații ale lucrătorilor și meseriașilor, ce foloseau în titulatura lor termenul de „*internaționale*“. Ca urmare, în anul 1890, se creează la Tîrgoviște organizația profesională locală a muncitorilor și meseriașilor, numită sugestiv „*Societatea internațională*“, condusă de timplarul Jorj A. Herman, organizația profesională anterioară (Unirea lucrătorilor

* Comunicare ținută la Simpozionul cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Raicu Ionescu-Rion, Iași, 25 septembrie 1972.

¹ „Lumea nouă“, nr. 162 din 26 aprilie 1895.

constructori, din comitetul căreia făcea parte același J. A. Herman) ne-purtind încă numele de „*internațională*“.²

Paralel cu organizarea profesională a lucrătorilor, se dezvoltă la Tîrgoviște și în județul Dimbovița un puternic curent socialist, la cristalizarea căruia au contribuit, pînă la primul război mondial, o serie de cunoscuți militanți socialiști: dr. Franchevici, dr. Alexandru Spiroiu, dr. Ștefan Stîncă, Gheorghe Oprescu, poetul revoluționar Neculai V. Scurtescu, dr. Ioan G. Radovici, precum și simpatizanții ideilor noi: Al. Vlahuță, I. L. Caragiale, I. Al. Brătescu-Voinești, I. C. Vissarion.

Chiar la Gimnaziul „Ienăchiță Văcărescu“ din Tîrgoviște, unde a funcționat ca profesor pentru limbile română, latină și greacă, în perioada imediat următoare constituirii P.S.D.M.R. (1 oct. 1893 — 11 aprilie 1895)³, Rion găsea o atmosferă democratică, pregătită de profesorii Al. Vlahuță și D. Vasile Byzantie (Vizante) — sprijinitorul răscoalei bivolărilor din Giurgiu, și de activitatea societății culturale „*Progresul*“ a corpului didactic tîrgoviștean, ce organiza, din 1876, conferințe de popularizare a științei și, mai tirziu, cursuri serale pentru adulții neștiutori de carte; această activitate a fost continuată din 1891 de „*Liga culturală*“.

Rion locuia în „*suburbia Tîrgului*“, „*într-o casă mare, cu perdelele de sus pînă jos, cu lavabou*“, de unde auzea „*muzica cîntînd la un club*“. Ar fi vorba de „*casele Ghițescu*“, ale unei cunoscute familii tîrgoviștene. Presupunem că scrisoarea din 22 octombrie 1893 este greșit localizată la *Dorohoi*, fiindcă data este prea apropiată de celelalte scrisori trimise din Tîrgoviște. Adăugăm faptul că nu știm ce ar fi căutat la Dorohoi în acel an, fiind cunoscut că abia prin ianuarie și apoi în iulie 1894 se afla la Iași, pe unde ar fi trebuit să treacă și în drumul spre Dorohoi, dacă ar fi mers acolo în octombrie 1893 (ceea ce nu rezultă din scrisoare). Stilul scrisorii, glumeț și familiar, lasă de asemenea impresia unei farse, de aceea se poate accepta că localizarea la Dorohoi este fictivă. Ipoteza nu este perfect verificată intrucît plicul cu ștampila localității de expediție s-a pierdut. Din textul scrisorii rezultă că încă nu primise prima leafă, lucru explicabil prin faptul că a început să funcționeze la Gimnaziul din Tîrgoviște de la 1 octombrie 1893. Este desigur vorba de „*casele Ghițescu*“ din Tîrgoviște — cum o demonstrează și faptul că un *Ion Ghițescu*, proprietarul casei în care locuia, va fi fost unul din cei doi martori, „*cunoscuți ai decedatului*“, la constatarea morții sale.

² C. Manolescu, T. Svințiu, *Organizații profesionale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea*, în „*Acta Valachica*“, Tîrgoviște 1971; E. Fruchter, G. Mihăescu, *Intitul Mai în tradiția proletariatului dimbovițean*, în „*Dimbovița*“, Tîrgoviște, nr. 1301 din 30 aprilie 1972.

³ *Gimnaziul Ienăchiță Văcărescu din Tîrgoviște — serbarea jubiliară din 3 (15) octombrie 1899 la 25 ani de la înființare*, Tîrgoviște 1900, p. 13.

Casele Ghițescu se aflau în suburbia Tîrgului, pe str. Sache Poroineanu nr. 1 (actuala stradă Dr. Marinoiu) — vizavi de Poștă.

Celălalt martor nu era altul decît profesorul de gimnastică Nicolae Diaconescu, domiciliat în casa vecină, care răspundea în strada Fussea nr. 16. Identificarea martorului Diaconescu cu profesorul Nicolae Diaconescu, comandantul pompierilor, a fost ușurată de recunoașterea semnăturii sale în condica de prezență a gimnaziului.⁴

În studiul „*Datoria artei*“, Rion prezintă condițiile precare de viață la Tîrgoviște, în antiteză cu emoțiile artistice produse de lectura versurilor eminesciene : „*Cît timp ești alt om, asta atîrnă de multe împrejurări : un băiat care strigă pe stradă castraveți murăți te readuce iarăși pe lumea asta și te așază iarăși în orașul acesta, al eroilor și al noroaielor. Stai în casă liniștit, fără să te tulbure nici grija de mîncare, nici datoriile [...]. Am fost dar, într-un moment halucinat, am uitat că sînt în Tîrgoviște, și pare că mă vedeam în Veneția privind palatul în care : Pătrunde luna înălbînd pereții [...]. Imaginile din poezie ne scot din lumea de toate zilele : uităm pentru un moment toate mizeriile vieții, uiți că poate n-ai lemne în casă, îți trece pofta pămîntească de mastică și ne urcăm în cu totul altă lume (...). Supapa se închide și corrigarul de pe stradă te deșteaptă la frumusețile reale*“.⁵

Corespondența sa cu Ibrăileanu relevă și ea cîteva dintre aspectele vieții lui la Tîrgoviște : chiria mare, fără lemne și spălat, masa scumpă, datorii către creditorii din cauza neprimirii salariului la vreme, prea puține manifestări intelectuale, izolarea de familie și de vechii prieteni etc.⁶ Condițiile sale de trai, într-o cameră neîncălzită iarna și fără palton, sînt confirmate aluziv și de Al. Vlahuță.⁷

Sînt cunoscute numai cîteva date din activitatea sa politică la Tîrgoviște : ținea conferințe la Ateneul local (în amfiteatrul gimnaziului a cărei clădire nouă fusese inaugurată la 1 decembrie 1892) — cea din decembrie 1893 fiind intitulată „*Două explicații*“, titlu semnificativ — conferințe „*care i-au atras numaidecît simpatia și stima întregului oraș*“⁸ ; își crea prieteni între lucrătorii manuali, pe care-i educa în spiritul ideilor socialiste și de la care obținea ziarul „*Munca*“, colabora

⁴ *Scrisori către Ibrăileanu*, în „*Viața Românească*“, nr. 6—7, iunie-iulie 1963, pp. 23—26 : Arhiva Primăriei municipiului Tîrgoviște, Registrul stării civile pentru morți pe anul 1895, f. 55, nr. 107 (Raicu Ionescu) ; Idem, anul 1898, I, nr. 10/134, f. 70 (Păuna Predescu) ; Idem, anul 1919, nr. 56, p. 58 (Maria I. Ghițescu) și nr. 292, p. 99 (Niculae Diaconescu) ; Idem, anul 1920, nr. 293, p. 149 (Ioan Ghițescu) ; Idem, Registrul stării civile pentru căsătorii pe anul 1882, nr. 11, f. 12 (Ioan Ghițescu și Maria Gherman-Predescu) ; Gimnaziul Văcărescu, Condica de prezență, II. Începe la 18 martie 1895 pînă la 5 octombrie 1898, passim.

⁵ Raicu Ionescu-Rion, *Datoria artei*, ESPLA 1959, p. 196—203.

⁶ *Scrisori către Ibrăileanu*, loc. cit.

⁷ A. Vlahuță, *Arta socialistă*, în „*Viața*“, 20 martie 1894.

⁸ *Scrisori către Ibrăileanu*, loc. cit. ; Din Valea Adîncă, *Moartea lui Rion*, în „*Lumea nouă*“, nr. 162 din 26 aprilie 1895.

activ la presa socialistă și menținea legături strinse cu fruntașii P.S.D.M.R. De la Tirgoviște a participat la redactarea propunerilor susținute de delegații români la congresele socialiste internaționale de la Zürich și Geneva. Tot aici, scrie studiile sale de estetică, critică și istorie literară, destinate „Evenimentului literar”⁹.

În 1894 i se tipărește în revista marxistă „L'Ère Nouvelle” (nr. 2) din Paris studiul sociologic „*Religia ! Familia ! Proprietatea ! (din epoca Revoluției franceze)*”, semnat Vasili Rion, studiu care a fost apreciat de Engels ca „*admirabil*” și autorul elogiat prin cuvintele : „*Tinărul făgăduiește mult pentru viitor*”.¹⁰

Deși în 1894 a reușit al doilea pe țară la concursul pentru definitivarea în învățământ, ministrul Take Ionescu, „mîncătorul de socialiști”, a refuzat să-i acorde numirea, pentru că Rion nu renunța la convingerile sale socialiste¹¹.

Chiar din prima scrisoare trimisă lui Ibrăileanu din Tirgoviște, la 12 octombrie 1893, aflăm cum a luat legătura cu socialiștii locali. Această împrejurare, ca și faptul că și-a format numeroși prieteni noi în localitate, ne fac să considerăm exagerată aprecierea pe care au făcut-o Sofia Nădejde și Anton Bacalbașa despre așa-zisul „surghiun” la Tirgoviște, ce ar fi, după ei, cauza principală a sfârșitului său prematur.¹²

Cercetînd documentele privind istoria mișcării muncitorești din județul Dimbovița, am ajuns la concluzia că lui Rion i se datorește, în bună măsură, înviorarea activității organizației socialiste locale. Astfel, între anii 1893—1896, se intensifică acțiunile *Societății internaționale a meseriașilor, Organizației profesionale a lucrătorilor și Societății funcționarilor comerciali* și se crează noi cluburi socialiste la sate (pînă la 1901)¹³.

Socotim că în activitatea de propagandă socialistă în județ, Rion a colaborat cu dr. Ștefan Stincă, prezent în aceeași vreme ca medic de plasă la Titu-Dimbovița. La această ipoteză ne îndeamnă următoarele : participarea celor doi militanți la congresele socialiste de la Bu-

⁹ *Scrisori către Ibrăileanu*, loc. cit. ; Studiul lui Florica Neagoe, în „*Raicu Ionescu-Rion, Scrieri*”, E. Șt. 1964 : Prefața lui Savin Bratu, în „*Raicu Ionescu-Rion, Datoria artei*”, ESPLA, 1959.

¹⁰ C. Vraja, „*Cîteva cuvinte*”, în „*Raicu Ionescu Rion, Scrieri literare*”, Ed. Familiei, Iași, 1895, p. 246 ; Ion Nădejde, în „*Lumea nouă*” nr. 255 din 2 august 1895 ; I. C. Atanasiu, *Pașini din istoria contemporană a României, 1881—1916, Mișcarea socialistă*, Ed. Adevărul 1932, pp. 144—145.

¹¹ Ion Nădejde, în „*Lumea nouă*”, nr. 161 din 25 aprilie 1895 ; N. Quinez, în „*Lumea nouă*”, nr. 170 din 4 mai 1895 ; Fix, în „*Lumea nouă*”, nr. 307 din 7 septembrie 1895.

¹² Anton Bacalbașa, în „*Lumea nouă*”, nr. 158 din 22 aprilie 1895 ; Sofia Nădejde, Prefață la „*Raicu Ionescu-Rion, Scrieri literare*”, op. cit.

¹³ cf. E. Fruchter și G. Mihăescu, *Tradiții de luptă*, în „*Dimbovița*”, Tirgoviște, nr. 103 din 19 iunie 1968 ; G. Mihăescu și E. Fruchter, *Tirgoviște*, Ed. Stadion, 1971, pp. 19—20.

curești; cunoscutele deplasări ale dr. Stincă la Tirgoviște și București, în vederea păstrării postului de la Titu — ce coincidea cu deplasările lui Rion la minister pentru titularizare; publicarea aproape simultană a unor studii ale ambilor publiciști în revista „L'Ère Nouvelle” și elogierea, de către Rion, în lucrarea „*Din psihologia socială*”, a tezei lui Stincă „*Mediul social ca factor patologic*”¹⁴.

Rion „*trăia pentru catedra pe care o suplinea la Tirgoviște*” (A. Bacalbașa), „*corectînd caiete și citînd gramatici*”, cum însuși mărturisește într-o scrisoare ce n-a ajuns pînă la noi, citată doar de Ibrăileanu în „*Lumea nouă*”.

Deși grav bolnav, încă din ianuarie 1895, s-a străduit să-și facă datoria pînă la capăt, ținînd lecții și în ajunul morții sale.¹⁵ În „*Condica de prezență și de lecțiuni pe anul școlar 1894—1895 a Gimnaziului Văcărescu*”, păstrată la Muzeul județean de istorie Dimbovița, găsim semnătura sa și la 11 aprilie.

La reluarea cursurilor, după vacanța de primăvară, a mai funcționat numai două zile, 10 aprilie și 11 aprilie pînă la orele 10, cînd semnătura sa devenise nesigură, spre deosebire de cea obișnuită, înainte de 24 martie, data intrării în vacanță. Ultimele sale lecții au, printr-o ciudată coincidență, titluri semnificative pentru deznodămîntul vieții sale: traducere și analiză din „*Tristia*”; conjugarea temei Viitorului; traducere și analiză din „*Dialogul morților*”.

De la 12 la 19 aprilie este suplinît de I. C. Nădejde — la latină și română, de Marin Radian — la elină, și de I. Manolescu — prietenul său, care fusese scos de la catedră încă de la 15 aprilie și înlocuit cu C. D. Dimitriu — la română și elină.

La 13 aprilie apare în condică mențiunea de „*bolnav*”, de la 21 aprilie „*lipsește profesorul*”, iar de la 1 mai a fost numit la catedra de limbile latină, română și elină D. I. Ghimuș.¹⁶

Din actul de deces, păstrat la Tirgoviște, rezultă că moartea lui Rion a survenit la 19 aprilie, ora 6 dimineața, (cînd se sărbătorea în acel an ziua de 1 Mai) și nu la 20 aprilie, dată pusă în circulație de Ibrăileanu și de „*Lumea nouă*” din 26 aprilie 1895 și oficializată în istoria literaturii; 20 aprilie a fost, în realitate, data constatării morții (după ce medicul Grigore Cristescu verificase moartea în ziua precedentă), precum și cea a înmormîntării. Reproducem actul de deces: „*No. 107, Raicu Ionescu. În anul una mie opt sute nouăzeci și cinci, luna aprilie, ziua douăzeci, ora zece de dimineață. Act de încetare din viață a lui Raicu Ionescu, de religie ortodoxă, în etate de douăzeci și trei, de profe-*

¹⁴ St. Criăciun], în „*Lumea nouă*”, nr. 160 din 24 aprilie 1895; Florica Neagoe, *studiul citat*, passim și p. 349 din același volum; Savin Bratu, *op. cit.*, passim; v. și nota 13.

¹⁵ A. Bacalbașa, *art. cit.*; C. Vraja, în „*Lumea nouă*”, nr. 167 din 1 mai 1895; Din Valea Adîncă, *art. cit.*

¹⁶ *Condica...*, *doc. cit.*, pp. 7—25.

siune profesor, din acest oraş Tîrgoviştea, suburbia Tîrgului, fiu al lui Vasile Ionescu, de religie ortodoxă, de ani cincizeci și cinci, de profesiune agricultor, și al Joiții Ionescu, de religie ortodoxă, de ani patruzeci și cinci, de profesiune casnică, ambii domiciliați în comuna Tăcuta, plasa Crasna, județul Vaslui, mort la nouăsprezece aprilie, corent, ora șase dimineața, în casa din zisa suburbie, necăsătorit; martori au fost d-lor Neculae Deconescu, de ani patruzeci și cinci, și Ion Ghițescu, de ani patruzeci și unu, ambii de profesiune funcționari și domiciliați idem, cunoscuți ai decedatului, care au subscries acest act propriu, dimpreună cu noi, după ce li s-a citit și s-a constatat moartea de noi, Ion I. Stematiiu, adjutorul de primar al urbei Tîrgoviştea, delegat și cu actele stărei civile, după certificatul d-lui medic verificador no. 92 [ss] N. Diaconescu, [ss] I. Ghițescu, p/Primar, [ss] I. I. Stematiiu“¹⁷.

Pe patul de moarte, i-a spus tatălui său (și uneia dintre surori) că nu izolarea l-a distrus, ci Take Ionescu: „Nu las testament, dar caută de luptă pentru socialiști. Eu mai bine nu învâțam carte decît să mor după 15 ani de muncă, și tocmai cînd ar fi trebui să aduc folos societății, să cad zdrobit de un nemernic“¹⁸.

Despre prețuirea de care s-a bucurat în rîndul colegilor și elevilor săi, vorbește anunțul directorului Ioan Nicolescu, aflat în condica amintită mai sus: „Astăzi, 20 aprilie 1895, din cauza morții d-lui R. V. Ionescu, profesor la acest gimnaziu, am suspendat cursurile, atît cele de dimineață, cit și cele după amiază, pentru ca eleri împreună cu corpul didactic al acestui gimnaziu să asiste la înmormîntarea regretatului profesor, înmormîntarea ce se va face azi. Domnii profesori vor lua act de aceasta“¹⁹.

Din ziarul „Lumea nouă“, aflăm: „Vestea morții lui Rion a pus în mișcare întreg orașul. Prietenii și colegii lui profesori s-au îngrijit imediat să poată face față cheltuielilor de înmormîntare. S-a deschis și o listă de subscripție pentru venirea în ajutor a nenorocitului său tată. S-au adunat în cîteva ore 600 de lei — ceea ce dovedește cîte simpatii știuse să cîștige Rion în cîteva luni [...] La Tîrgoviște nu s-a mai văzut o astfel de înmormîntare [...] Strada în care locuia defunctul și toate străzile vecine erau înșesate de lume, care în cursul cortegiului creștea mereu [...] Cînd înfamile renegatului Take Ionescu vor fi pierit sub imensul dispreț al lumii — de Rion tot cu drag se va pomeni“²⁰. Iar corespondentul local cu pseudonimul „Pravilă“ transmitea din Tîrgoviște: „Săptămîna trecută, orașul nostru a fost în o mișcare nemai-pomenită pînă acum, provenită din moartea prematură a simpaticului și multregretatului profesor Raicu V. Ionescu. Toată Tîrgoviștea a luat

¹⁷ Arhiva Primăriei municipiului Tîrgoviște, Registrul stării civile pentru morți, anul 1895, f. 55.

¹⁸ Din Valea Adincă, art. cit.

¹⁹ Condica... doc. cit., p. 16.

²⁰ Ibidem.

parte la înmormântarea care s-a făcut cum nimănui nu s-a făcut pînă acum în oraşul nostru ; cei 4 mii de oameni care au luat parte la înmormântare arată marile simpatii de care se bucura tînărul profesor și regretele pentru pierderea suferită și simțită de întreg oraşul“²¹.

În imensul cortegiu se aflau toate școlile primare de băieți, întreg gimnaziul cu corul în frunte, elevele pensionului „Paulina Ionescu“ și întreg corpul profesoral. La mormînt a vorbit directorul gimnaziului local și s-au depus coroane din partea elevilor gimnaziului, elevelor pensionului, profesorilor gimnaziului, prietenilor săi I. Manolescu și familia Blank, iar socialistul Iacob Țăranu a depus o coroană cu inscripția : „Partidul Socialist — Lui Raicu Ionescu (V. Rion)“²².

Din condica de prezență a Gimnaziului cunoaștem numele colegilor săi, profesorii : I. Nicolescu, director, matematici ; N. Diaconescu — gimnastică ; M. Radian — geografie, pictorul Șt. Vasilescu — calligrafie și desen ; C. G. Rădescu — l. franceză ; Anton Colgiu — muzică vocală ; G. Dragomirescu — șt. naturii și fizică ; I. C. Nădejde — latină ; I. Manolescu — istorie ; C. D. Dimitriu — istorie și I. Aldescu. Ultimii trei nu figurează în fotografia profesorilor gimnaziului din anul școlar 1895—1896, aflată în arhiva liceului „Văcărescu“.

Anterior, în perioada cît a fost profesor la Tirgoviște a mai avut colegi pe Șt. D. Popescu — matematici și director : N. Paulian — l. latină și elină ; C. Ghimpețeanu — muzică vocală.

Printre elevii săi se numără istoricii Virgil Drăghiceanu și Ilie Angelescu, medicul Pârvan Voiculescu, învățătorul Stan Ipac, Stan Dițescu — erou în războiul 1916—1918²³.

Corpul defunctului a fost „așezat în mijlocul curții cimitirului Central“²⁴.

Necrologul apare în „Lumea nouă“ din 21 aprilie 1895, fiind urmat în aprilie, mai și septembrie de un ciclu de articole evocatoare scrise de Ion Nădejde, Gherea, Ibrăileanu, Anton Bacalbașa, Sofia Nădejde, N. Quinez, Șt. Crăciun și alți socialiști de renume, care fac referiri importante la perioada sa tirgovișteană și privațiunile suferite aici.

Amintirea sa va rămîne vie la Tirgoviște. Sînt cunoscute fapte grăitoare ca sărbătorirea unui 1 Mai, cînd un muncitor a traversat oraşul, drapîndu-se cu o pînză roșie, pe care a transformat-o în flamură și, ducîndu-se la mormîntul lui Rion, a păstrat un minut de recu-

²¹ Pravilă, în „Lumea nouă“, nr. 164 din 28 aprilie 1895.

²² Din Valea Adîncă, art. cit.

²³ Serbarea jubiliară din 3(15) octombrie 1889 a 25 ani de la înființare, Tirgoviște 1900, pp. 11—18.

²⁴ Ibidem ; H. A., în „Lumea nouă“, nr. 505 din 27 aprilie 1896.

²⁵ Mihai Popescu, Să vorbim despre Armîndeni, în „Contemporanul“, nr. 18 (1125) din 3 mai 1968.

legere²⁵. Poate că autorul articolului „*La mormîntul lui Rion*“, apărut în ziarul „*Lumea nouă*“ din 27 aprilie 1896 (comemorarea unui an de la moartea fruntaşului socialist), la rubrica „Cum s-a sărbătorit 1 Mai în ţară“, şi semnat „*H. A., muncitor manual*“ este acelaşi cu *J. A. Herman*. Acesta a depus pe mormînt o carte de vizită cu inscripţia : „*Victima tiranului Take Ionescu. Prietenii tăi adevăraţi nu te-au uitat nici în ziua de 1-iu Mai*“²⁶.

Mai tîrziu, în septembrie 1906, Ibrăileanu, care a încercat de mai multe ori să vină la mormîntul lui Rion, mărturisea lui I. Al. Brătescu-Voineşti reataşarea sa sufletească la acest oraş, prin preţuirea pentru marele nuvelist : „*Stere s-a întors şi mi-a spus despre d-ta așa lucruri, încît, te rog să mă crezi, Tîrgovişte mi-a redevenit scumpă, zic redevenit căci acolo, odată, a stat cel mai bun prieten pe care l-am arut : R. Ionescu, rămas acolo pentru totdeauna ! Şi Stere mi-a spus că s-a simţit cu d-ta ca c-un vechi prieten, cum ar fi întîlnit, după o lungă despărţire, pe chiar R. Ionescu ! Şi nu-ţi poţi face idee ce încurajare e pentru mine gîndul că cineva, ca d-ta, acolo, departe, e cu noi, simte cu noi. Deja am făcut multe planuri !*“²⁷.

Ecoul activităţii lui Rion se va resimţi şi în rîndul profesorilor din localitate. La puţină vreme după moartea sa, în 1900, se constituie la Gimnaziul „*Ienăchiţă Văcărescu*“ un „*Cerc didactic*“ — organizaţie profesională a corpului profesoral. În statutul acestuia, la art. 3, se specifica : „*Cercul didactic are drept scop : a) a crea şi păstra strînse legături de solidaritate între toţi membrii ; b) a ocroti just, leal şi raţional interesele personale ale fiecărui dintrînşii ; c) a contribui la înmulţirea cunoştinţelor pe orice teren ; d) a le procura tot felul de distracţiuni, conform însă rolului şi demnităţii poziţiunii lor sociale ; e) a exercita o iniriurare culturală şi educativă în afara şcolii*“. În art. 4,

²⁶ El scria : „...Da, am sărbătorit şi cu ziua de 1-iu Mai, dar foarte trist, în cimitirul Tîrgoviştei, lângă prietenul Raicu Ionescu. Nici un monument, nici un grilaj nu înconjoară movilioara de pămînt a mult iubitului şi neuitatului prieten Rion. Trist şi părăsit, precum tristă i-a fost viaţa, așezat în mijlocul curţii cimitirului, așa am găsit mormîntul lui Raicu.

Nici o coroană pe pămîntul proaspăt și umed încă de roua dimineții, nici o panglică cu vreo inscripțiune. Drept orice monument, un lemn de stejar înșipt la căpătîiul lui, și drept orice lumină, pe jos, o candelă veche și ruginită și cu un gemuleț spart, unde am depus o carte de vizită cu inscripțiunea : **VICTIMA TIRANULUI TAKE IONESCU, și pe partea cealaltă a cărții am scris : PRIETENII TĂI ADEVĂRAȚI NU TE-AU UITAT NICI ÎN ZIUA DE 1-IU MAI.**

Și depunînd o lacrimă pe mormîntul rece și mut al celui mai devotat soldat al proletariatului, am plecat încet și foarte trist, dar cu conștiința împăcată, știînd că mi-am îndeplinit o datorie sfîntă, față cu memoria regretatului și neuitatului frate de suferință : Raicu Ionescu-Rion“.

²⁷ Ion Crețu, G. Ibrăileanu, *Restituiri literare*, E. A. 1968, pp. 239, 263, 266, 268—269.

se vorbea despre metodele de activitate : „a) susținerea morală între membri în orice împrejurare și întâlnirea lor zilnică în localul cercului ; b) intervenția cercului în favoarea membrilor și ajutor material în caz de nenorocire [...]“²⁸. Se arăta mai departe necesitatea organizării unui cerc de lectură, a unei săli de club, a unor conferințe publice, serbări, concerte, spectacole teatrale, a unei reviste literare și științifice, preocuparea în legătură cu practicarea lucrului manual și cu procurarea de scule pentru ajutorarea elevilor săraci ²⁸.

²⁸ Arhiva Liceului „Ienăchiță Văcărescu“, dosar anexe, 1902—1903.